

It

Cib lai bi gaxgonq, gou youq baihnamz Lungzlinz Gak Cuz Swciyen aen cunghyoz Mbanjmyauz ndeu sonsaw. Miz bi ndeu cingmingz, bungz daengz ngoenz singhgiz satbyai, doengzdaih Yangz lauxsae yaek hawj daxboh gaenq dai bae haujlai bi de laeb sigbei. Dinglingz ban gou dah hagseng Siuji dingzhag haenx, hix caeuq Yangz lauxsae caemh aen mbanj, gou couh caeuq Siujyungz lauxsae doxiu itheij bae cunz ranz. Mehyah Siujyungz lauxsae hai diemqlaeuj ngauz laeuj gai, song dou couh ram doengj laeujhaeux hajcib gaen ndeu, dangguh huqlaex, soengq hawj Yangz lauxsae.

Youq giz gapgyaiq Lungzlinz Sezcanz、Dwzngo、Gwzcanz daengj geij aen yanghcin, miz goengq bya sangvidvid ndeu heuh Byacazyinzh, dingjbya Ndoidoujhungz, haijbaz miz 1951 mij, dwg ranghdieng Lungzlinz goengq bya cei q sang. Ranz Yangz lauxsae couh youq laj dinbya, aen mbanj Myauzcuz neix heuh Mbanjsangliengzcingj.

Gou caeuq Siujyungz lauxsae banringz okbae, song boux aeu diuz faex ndau ram doengjlaeuj. Duenh loh hainduj dwg hamq fai haemq bingz, cienzbouh dwg reihnaz, vayouzcaiq、vayinzynghgyaemq、gomeg samgak daengj doenghgo seizdoeng maj ndaej cingq nauhyied. Gvaq aen fai couh hainduj bin bya, fan gvaq goengq byarin ndeu, duenh loh baihnaj youh dwg goengq byarin ndeu, riengz roen bya yied byaij yied raez, byarin yied bin yied lingq, doengjlaeuj hix yied daeuj yied naek. Byaijbyaij dingzdingz, caj dou ganj daengz Mbanjsangliengzcingj seiz, gaenq dwg banhaemh, daengngoenz doek congh lo.

Aen mbanj mbouj hung, sanq youq ndaw rinbya, dingz lai dwg ranzhaz, sam haj doengh dwg ranzngvax, lumj roengdoengz daengj youq ndaw gyoengq gaeq nei. Riengz diuz roen mbanj boengzhomq byaij bae, youq ndaw mbanj caet ngut bet ngeuj, haujlai nanz cij ra raen ranz Siuji. Haenx dwg aen ranzhaz daemq ndeu, gij nywj haz gwnz dingj ranz gaenq haujlai nanz mbouj coih lo, mizmbangj gaenq nduknaeuh lo, maj ngawhrin liux, giz ngawhrin lij maj ok geij go nywj mbouj rox mingz haenx, youq ndaw rumz banhaemh bibuengq.

Siuji dinglingz daj gwnz bya dauqma, baihlaeng aemq aen gyoi haenx ndawde dwk rim byaekmou, baihgwnz lij daenz bog nywjheu ndeu. De coh baihnaj gungj ndang, yungh fwngz bwed gij byaekmou gaemq naj de bae, cij yawj cingcuj loh baihnaj.

Gouh gaijfanghaiz uq naezhenj haenx, cik haiz ndeu loh lwgdin, lingh cik najhaiz caeuq daejhaiz caeux couh dek lo, aeu mae’ ndaij cug dwk. De ngiengx gyaeuj raen gou caeuq Siujyungz lauxsae, lawq yaep ndeu, gwnz naj loh ok le najnyaenq.

Gij sing daezmax daj baihlaeng cienz daeuj, daxboh Siuji gyaeu duzmax hix daj gwnz bya guhhong dauqma lo. De ngamq seiqcib lai bi, hoeng cix lumj gij yienghceij roekcib bi nei, byoem song mbiengj rwz cungj hau liux, gwnz naj ndaem miz gij riznyaeuq lai raixcaix, de daenj geu buhcapaek dinj baengzndaij youh gaeuq youh vaih ndeu, diuzvaq baengzndaij doengzvaq hung, loh din dwk. Aen gab aemq baihlaeng de (aen gyaqfaex aemq hazfeiz ndeu)

十多年前，我在隆林各族自治县的南部苗乡中学任教。有一年清明节，碰上周末，同事杨老师要给故去多年的父亲立碑。正好我班上的辍学女生小玉，也是杨老师那个寨子的，我就和小荣老师相邀一起去家访。小荣老师的妻子开酒坊酿酒卖，我俩便抬了一桶五十斤的米酒，当作礼物，送给杨老师家。

在隆林的蛇场、德峨、克长等几个乡镇交界处，有一座高耸入云的扎云山，主峰斗烘坡，海拔一千九百五十一米，是隆林境内最高的山。杨老师家就在这山脚下，一个叫上凉井的苗族小寨子里。

我和小荣老师中午出发，两人用一根木棍抬着酒桶。开始的一段路是比较平坦的坝子，全是耕地，油菜花、紫云英、三角麦等冬种作物长得正热闹。过了坝子就开始爬山，翻过一座石山，前路又是一座石山，随着山路越走越长，石山越爬越陡，酒桶也越来越重。走走停停，等我们赶到上凉井时，已经是傍晚，太阳落山了。

寨子不大，散落在石山脊窝里，大部分是茅草房，三五栋木瓦房，如鹤立鸡群。沿着泥泞的村道，在寨子里七拐八弯，好不容易才找到小玉家。那是一间低矮的茅草房，屋顶上的茅草年久失修，有的地方已经腐烂，长了青苔，青苔处还长出几棵不知名的野草，在晚风中摇曳。

小玉正好从山上回来，背上的背篓装满了猪菜，上面还搭了一捆青草。她向前弓着身子，用手拨开盖住了头脸的猪菜，才看清前面的路。沾满黄泥巴的解放鞋，一只露出脚指，另一只鞋帮与鞋底早已裂开，用麻线捆绑着。她抬头见到我和小荣老师，愣了一下，脸上露出了一抹羞涩。

身后传来嘚嘚的马蹄声，小玉父亲赶着马也从山上劳动回来了。他刚四十来岁，可却有六十岁的模样，两鬓白发，黝黑的脸膛布满皱纹，身上是一件破旧的土麻布对襟短衣，土麻布大裤筒，打着赤脚。他背上的背篓（一种背柴草的木架子）是一座小山似的干芭谷秆，那是农村烧火煮猪猪的好燃料；马驮的是四个装满山泉水的塑料桶，那是全家一天的生活用水。

“爸，这是老师。”小玉抓住马笼头，向她父亲介绍我和小荣老师。

“啊，是老师呀，快进家坐。”小玉父亲一边跟我们打招呼，一边蹲下来，把背夹靠着竹篱笆墙放好，我和小荣老师走上前，一起帮忙把马驮抬了下来。

小玉父亲让小玉去喂马，他招呼我们进屋。屋子中间是客厅和火塘，凹凸不平的泥地板，打扫得还算干净。屋子的左右两边，用竹片编成的篱笆围成卧室。卧室的门敞开着，几块木板拼成的床铺上躺着一位老人，床头的木柜上，搁着一只用来喂药的瓦罐，飘散出浓郁的草药味。

也许觉得老师来家访后就能继续上学了，小玉做事轻松有力。她迈着轻盈的步伐，把马牵进栏里，抓起铡刀，把青草切成小段，倒进马槽里；又拿起泔桶，从屋里的铁锅舀满猪泔，一路小跑去喂圈里嗷嗷叫唤的猪；放下泔桶，又顺手抱了一捆柴火进屋来，烧火煮饭。

小玉父亲坐在我们面前，一泡接一泡咕噜咕噜地抽着水烟筒，默默听我和小荣老师说话，良久才缓缓开口说：“老师说的这些道理我都懂，我也想让小玉继续读书。只是年前，小玉妈嫌家穷，偷偷跟人跑去云南，不回来了。现在小玉她奶奶又病了，家里种有几亩田地，还养有一匹马、一头牛、几只羊、两头猪，平常三亲六戚和寨上的红白喜事，不但要封礼，还要去帮忙，我一个人忙不过来啊。小玉年纪虽小，但样样农活都会，她回家能帮很大的忙，过两年再招个上门女婿，生活就不会这么苦了。”

看着这个沉重的家庭，我什么话也说不出来了。小玉的书费学费，学校可以减免一些，加上困难学生助学金，可以解决了。但是种田种地、养牛养马养羊养猪，这些困难，我们是无能为力的。小玉一边烧火煮饭，一边竖起耳朵听我们谈话，眼里闪烁的光芒，随着谈话的深入，又慢慢地黯淡，消失了。

dwg ganj haeuxyangz hawq dong lumj goengq bya iq nei, haenx dwg gij fwnz ndei lajmbanj cawj mokmou; duzmax doz seiq aen doengj suliu cang rim raemxmboq gwnz bya, haenx dwg daengx ranz vunz ngoenz swnghhoz yungh raemx ndeu.

“Daxboh, neix dwg lauxsae.” Siuji gaem dawz aen camjmax, gaisau gou caeuq Siujyungz lauxsae hawj boh de.

“A, dwg lauxsae ha, vaiq haeuj ranz daeuj naengh vei.”

Daxboh Siuji doq dongx dou, doq mauuq roengzdaeuj, dawz aen gab ing daengz fajciengz ledcuk bae, gou caeuq Siujyungz lauxsae byaij hwnjbae, bang de ram aen anmax roengzdaeuj.

Daxboh Siuji hawj Siuji bae gueng max, de dongx dou haeuj ranz bae. Ndaw ranz cungqgyang dwg dinghek caeuq saeuqfeiz, gwnz dieg mboepdoed mbouj bingz haenx, baet ndaej lij suenq seuq. Ndaw ranz gvaz swix song mbiengj, yungh gep faexndoek bien baenz led humx baenz aen rug. Aen दौरug byaengq hai dwk, gwnz congz aeu geij gep benj gyoeb baenz haenx, miz boux vunzlaux ndeu ninz, gwnz gvihfaex gyaeuj congz, cuengq miz aen guenqvax aeu daeuj saz yw ndeu, sanq ok gij feihdauh ywdoj noengznwd haenx.

Roxnaeuz gagnyinh lauxsae daeuj cunz le couh ndaej laebdaeb hwnjhag lo, Siuji guh saeh cungj soengswt mizrengz raixcaix. De yamq ok yamqdin mbaeumbengq, rag max haeuj ndaw riengh bae, gaem fag caxfwz ronq nywjheu baenz duenh iq, dauj haeuj ndaw ruhmax bae; youh dawz doengimok hwnjdaeuj, daj aen rek hung ndaw ranz daek mokmou rim bae, itloh buet bae gueng mou ndaw cauz swenjngaungau haenx; cuengq doengimok roengzdaeuj, youh swnh fwngz umj bog fwnz ndeu haeuj ranz daeuj, coemh feiz cawj haeux.

Daxboh Siuji cingq naengh youq dangqna j dou, baez gaemz baez gaemz gulug gulug dwk sup iendoengzraemx, laeglemx dingq gou caeuq Siujyungz lauxsae gangj vah, haujlai nanz cij menhmenh hai bak naeuz:“Lauxsae gangj gij dauhleix neix gou cungj rox, gou caemh siengj hawj Siuji laebdaeb doegsaw. Cijdwg ndwencieng gonq, daxmeh Siuji yiemz ranz hoj, laeglemx caeuq vunz buet bae Yinznanz, mbouj dauqma law. Seizneix daxbuz Siuji youh bingh lo, ndaw ranz ndaem miz geij moux reihnaz, lij ciengx miz duz max ndeu、duz vaiz ndeu、geij duz yiengz、song duz mou, bingzciengz gij hoengzsaeh begsae h gyoengq beixnuengx caeuq vunz ndaw mbanj, mboujdan aeu fung ngaenzlaex, lij aeu bae bang, gou boux ndeu nyaengq mbouj gvaqdaeuj ha. Siuji nienzgeij yienznaeuz iq, hoeng yienghyiengh hong cungj rox guh, de ma ranz ndaej bangcoh gig lai, gvaq song bi caiq aeu lwggwiz hwnjcomq, saedceij couh mbouj baenzneix hoj lo.”

Yawj aen ranz naekcaem neix, gou gijmaz vah hix gangj mbouj okdaeuj lo. Cienz doegsaw Siuji, yozyau ndaej gemjmiex di ndeu, caiq gya hagseng gunnanz miz cienzbanghag, ndaej gaijgez lo. Hoeng ndaem naz ndaem reih、ciengx vaiz ciengx max、ciengx yiengz ciengx mou, gij gunnanz neix, dou mbouj miz banhfap guh ndaej daengz. Siuji doq cit feiz cawj haeux, doq daengj rwz dingq dou gangj vah, gij maqmuengh ndaw sim, riengz gij vah dou, youh menhmenh siusaet, mbouj miz lo.